

Marjo Kylmänen

SUKUPUOLIERON FILOSOFIA

Feministifilosofi **Rosi Braidotti** vieraili Tampereen yliopistossa helmikuussa. Utrechtin yliopistossa naistutkimuksen professorina toimivaa Braidottia voi luonnehtia vaeltajaksi — sekä ajattelussaan että elämässään. Braidotti syntyi Italiassa, asui lapsuutensa Australiassa ja opiskeli Pariisissa. Lähiaikoina Braidottin matka jatkuu Yhdysvaltoihin. Ajattelussaan Braidotti vaeltaa eurooppalaisen nykyfilosofian alueella. Jälkistrukturalisteista hän suosii erityisesti **Gilles Deleuzea**, **Michel Foucault'a**, **Luce Irigarayta** ja **Hélène Cixousia**, mutta korostaa käyttävänsä erilaisia teorioita ja käsitteitä omiin tarpeisiinsa — kuin työkalupakkia.

Tampereella Braidotti veti kaksipäiväisen tutkijaseminaarin ja kaksi yleisöluentoa. Luennot liittyivät temaattisesti sekä Braidottin vastikään suomennettuun teokseen *Riitasointuja* (Vastapaino, 1993) että hänen lähiaikoina ilmestyvään kirjaansa *Nomadic Subjects* (Columbia University Press).

Jälkistrukturalistina Braidotti ei ole kritiikitön subjektin kuoleman kuuluttaja; *Riitasoinnuissa* hän kuittaa puheet subjektin ”kuolemasta” 1960-luvun ranskalaisen filosofisukupolven johtomotiiviksi, joka on antanut uusia teoretisoimisen mahdollisuuksia. Braidotti ei kuitenkaan kokonaan hylkää jälkistrukturalistien ”kriisin diskurssia”, keskustelua subjektin kuolemasta, rationaalisuuden kriisistä ja suurten kertomusten lopusta. Se on usein ”kaapattu hyödyntämään löyhärakenteista uushumanismia”, jonka mukaan ”jokainen subjektia koskeva epäily vaarantaa ihmisen”.

”Sukupuolieron” teoretikkona Braidotti toisaalta hyväksyy ”kriisin filosofien” käsityksen, jonka mukaan moderni subjekti ei ole rationaalinen eikä yhtäpitävä tietoisuutensa kanssa, mutta toisaalta hän peräänkuuluttaa uudenlaista subjektiutta, joka perustuu ajatukselle positiivisesti määritellystä sukupuolierosta. Tämä lähtökohta ottaa huomioon subjektin ruumiillisen kokemuksen ja pitkän ”sukupuolittamisen” historian, joka on kiinnittänyt sukupuolet vastakkaisiin, hierarkkisiin ja staattisiin positioihin. Nämä positiot määrittävät edelleenkin meitä ja ruumiillista kokemustamme. Ruumis on merkityskenttä ja merkitysten leikkauspiste, jossa näkyvät erilaiset valtasuhteet ja diskurssit.

Braidottin mielestä pyrkimys sukupuolieron mitätöimiseen ja naissubjektin dekonstruoimiseen (joka näkyy esimerkiksi **Jacques Derridan** ajattelussa) on johtanut lähinnä naiseuden metaforisaatioon, naisen ja ”määrittelemättömän” tai logosentrisen järjestelmän ”toisen” samastamiseen. Tämä johtaa vääjäämättä siihen, että naisilla ei ole jälkistrukturalistisessa filosofiassa puhevaltaa eikä subjektiutta. Konkreettisesti

tämä näkyy myös siinä, että miespuoliset “suuret jälkistrukturalistiajattelijat” eivät ota huomioon naispuolisten jälkistrukturalistien tekstejä.

Luennossaan Sukupuoliero poliittisena projektina Braidotti toi selkeästi esiin oman feminismikäsityksensä. Hän ei halua kokonaan hylätä perinteistä tasa-arvofeminismia, mutta pitää sen ongelmana naisten erityisyyden huomiotta jättämistä. Myös feminismin “perusdikotomia”, jako biologiseen ja sosiaaliseen sukupuoleen, on Braidottin mielestä problemaattinen. Hänen mukaansa emme voi puhua “puhtaasta” biologiasta tai “puhtaasta” sosiaalisesta — nämä kategoriat ovat pelkkiä abstraktioita. Ruumis ei ole “vain” biologiaa; ja puhuminen pelkästään sosiaalisesta sukupuolesta johtaa helposti (sukupuolitetun ja sukupuolistetun) ruumiin merkityksen mitätöintiin. Siksi tarvitsemme sukupuolieron filosofiaa, joka ottaa huomioon naisten erityisen historian ja kokemuksen.

Luennossaan Feministisestä nomadismista Braidotti kritisoi niitä teoreetikkoja, joiden mukaan postmodernit käsitykset suurten metakertomusten romahuttamisesta ja identiteetin epäyhtenäisyydestä vievät pohjan pois poliittiselta toiminnalta ja sitä kautta myös feministiltä. Braidottin mukaan postmoderni nomadinen feminismi merkitsee sitä, että meidän ei tarvitse allekirjoittaa perinteistä subjektikäsitystä ollaksemme poliittisia. Nomadisesta näkökulmasta poliittisuus on nimenomaan tietoisuutta subjektin pirstaleisuudesta ja sen perustavanlaatuisesta yhteydestä valtaan.

Braidottin mukaan nomadius ei merkitse vastuuttomuutta suhteessa yhteisöllisyyteen. Hän korostaa, että nomadinen tietoisuus on pikemminkin tietoisuutta siitä, ettei mikään identiteetti ole pysyvä. Nomadius ei ole vapaata kellumista vailla rajoja vaan se on pikemminkin “akuuttia tietoisuutta siitä, että rajat eivät ole lukkoonlyötyjä”.